

Χρῆστος Γιανναράς

Ὄντολογία
τοῦ προσώπου

(προσωποκεντρικὴ ὄντολογία)

Ἴκαρος

Κοινοὶ τόποι στὸ πεδίο τοῦ ὀντολογικοῦ

προβληματισμοῦ

Συντομογραφικὸ σκιαγράφημα τῆς πλατωνικῆς
πρότασης

Συντομογραφικὸ σκιαγράφημα τῆς χαϊντεγκεριανῆς
πρότασης

Ἡ πρόταση τῆς ὀντολογίας τοῦ προσώπου

Χρῆστος Γιανναράς

Ὄντολογία
τοῦ προσώπου

(προσωποκεντρικὴ ὄντολογία)

Ἰκαρος

ΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ

© Χρήστος Γιανναράς & Έκδόσεις Ίκαρος, 2016

ISBN 978-960-572-148-0

Χρήστος Γιανναράς

Ὄντολογία
τοῦ προσώπου
(προσωποκεντρική ὄντολογία)

ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

Ἰκαρος

A

Κοινοὶ τόποι στὸ πεδίο τοῦ ὄντολογικοῦ
προβληματισμοῦ

*(προϋποθέσεις συν-εννόησης
μὲ τὸν τρόπο τοῦ Wittgenstein)*

1 Τὰ ὅρια τῆς γλώσσας μου εἶναι τὰ ὅρια τοῦ κόσμου μου.

1.1 Τὰ ὅσα μπορῶ νὰ πῶ γιὰ τὴν πραγματικότητα ὀριοθετοῦν τὰ ὅσα ἀντιλαμβάνομαι ὡς πραγματικότητα.

1.2 Τὰ σημαίνόμενα κάθε κοσμοαντίληψης εἶναι συνάρτηση τῶν γλωσσικῶν σημαινόντων τοῦ φορέα τῆς κοσμοαντίληψης.

1.3 Χωρὶς γλώσσα δὲν ὑπάρχει σκέψη. Σκέπτομαι μὲ τὶς λέξεις-ἔννοιες τῆς γλώσσας μου.

1.3.1 Ἡ σκέψη μου συγκροτεῖται ἀπὸ ἔννοιες: ἀποτυπώσεις ἐν-νῶ ἰδεῶν-εἰκόνων ποὺ μοῦ προσπορίζουν οἱ αἰσθήσεις μου.

2 Ἡ κατα-νόηση τῆς πραγματικότητας εἶναι εἰδολογική-εἰκονολογική.

2.1 Τὴν εἰκονολογικὴ κατανόηση τῆς πραγματικότητας (τὸ «φανταστικὸν τῆς ψυχῆς») συνοδεύει ἡ ἱκανότητα τοῦ νοῦ νὰ πολυμερίζει τὶς ἐν-νῶ εἰκόνες (ἔννοιες) καὶ νὰ ἀνασυνθέτει τὰ κομμάτια κάθε εἰκόνας πλάθοντας πραγματικὲς ἢ ἀνύπαρκτες (φανταστικὲς) παραστάσεις, ἐνδεικτικὲς νοητικὰ ἐνδεχόμενων «πραγματικοτήτων».

2.1.1 *Συμπλοκὴ νοημάτων ἐστὶ τὸ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος*, λέει ὁ Ἀριστοτέλης (*Περὶ ψυχῆς* Γ 432α 11-12). Τὰ συνδυαστικὰ παράγωγα τῶν ἐν νῶ σημαίνοντων παραπέμπουν σὲ ἐνδεχομένως ὑπαρκτὰ σημανόμενα ἢ σὲ ἐνδεχομένως ἀνύπαρκτα (γοργόνες, κενταύρους, τραγέλαφους).

2.1.2 Ἡ νοητικὴ ἱκανότητα νὰ πιθανολογοῦμε ὥς ὑπαρκτὸ τὸ ἀνύπαρκτο, συνιστᾷ δυνατότητα προϋποθετικῆ τόσο τῆς ἐρευνητικῆς ἐπιστημονικῆς «ὕποθεσης» (*suppositio*) ὅσο καὶ τῆς καινοτομίας στὴν Τέχνη.

2.2 Ἡ ἱκανότητα νὰ πιθανολογοῦμε τὸ ὑπαρκτὸ παραπέμπει στὴν εὐρύτερη (καθολικότερη)

δυνατότητα, νὰ εἶναι ἡ σκέψη τοῦ ἀνθρώπου *θεωρητική*: Νὰ παράγει θέα-θεωρία τοῦ (αἰσθητὰ ἀνύπαρκτου) γενικοῦ-καθολικοῦ ξεκινώντας ἀπὸ τὶς αἰσθητὲς εἰκόνες (*εἶδη*) τῶν ἐπιμέρους ὁμοειδῶν ὑπαρκτῶν. Ἀπὸ τὰ κοινὰ εἰδητικὰ γνωρίσματα περισσότερων ἐπιμέρους ὑπαρκτῶν συνάγει ὁ νοῦς *τὸ κοινὸν εἶδος* ὡς ἐνικὴ εἰκόνα, ὡς ἔννοια (ἐν νῷ μόνον) *ὁμοείδειας*.

2.2.1 Ὅμοειδεια εἶναι ἡ ἐν νῷ εἰκόνα (ἔννοια) τοῦ κοινοῦ λόγου-τρόπου (εἶδους) ὁμάδας ἐπιμέρους ὑπαρκτῶν, λόγου-τρόπου *μετοχῆς* τῶν συγκεκριμένων ὑπαρκτῶν στὴν ὑπαρξή. Ὀνομάζουμε *οὐσία* (ἀπὸ τὸ θηλυκὸ τῆς μετοχῆς ἐνεστώτος τοῦ ρήματος *εἶναι*) τὴν εἰκόνα-ἔννοια τοῦ τρόπου *μετοχῆς* στὸ εἶναι: τὴν ὁμοείδεια.

2.3 Ἡ *θεωρητικὴ* νοητικὴ ἱκανότητα (παραγωγὸς *θέας* συνθετικῆς) εἶναι ταυτόχρονα καὶ παραγωγὸς *θέας ἀφαιρετικῆς*: παράγει ἀφηρημένες ἔννοιες (ἐν νῷ εἰκόνες), προϊόντα ἀφαίρεσης (ἀποκλεισμοῦ) τῶν δευτερευόντων γνωρισμάτων, προκειμένου νὰ ἀναδείξει τὸ πρωτεῦον κοινὸ γνώρισμα μιᾶς ὁμοείδειας ὑπαρκτῶν. Συνάγει ἡ νόηση τὸ πρωτεῦον γνώρισμα ὡς ἐπιθετικὸ προσδιορισμὸ ταυτότητας τῶν ὁμοειδῶν ὑπαρκτῶν. Καὶ ἀπὸ τὸν κοινὸ

ἐπιθετικό προσδιορισμό παράγει ἡ νόηση τὴν ἀφηρημένη ταυτότητα ὡς ὑπαρκτική ποιότητα καθεαυτήν.

2.3.1 Παράδειγμα: Μέσω τῶν αἰσθήσεων (ὄρασης, ἀφῆς) γνωρίζουμε ἐμπειρικά τὸ ὑλικὸ *χῶμα*. Σὲ κάθε ἀντι-κείμενο συνιστάμενο ἢ κατασκευασμένο ἀπὸ χῶμα ἡ νόηση ἀναγνωρίζει ὡς πρωτεῦον συστατικὸ καὶ γνώρισμα τὸ χῶμα, καὶ γλωσσικὰ τοῦ ἀποδίδει τὸν ἐπιθετικό προσδιορισμό: *χοϊκός*. Αὐτονομημένη-ἀφηρημένη (μὲ ἀφαίρεση-διαστολή ἀπὸ τὰ συγκεκριμένα ἀντικείμενα) ἡ ιδιότητα τοῦ χοϊκοῦ συνάγεται ὡς ὑπαρκτική ποιότητα καθεαυτήν: ὡς *χοϊκότητα*.

2.3.2 Χοῦς (χῶμα), χοϊκός, χοϊκότητα: Μετάβαση ἀπὸ τὴ θέα καὶ σήμανση τοῦ αἰσθητοῦ ἀντικειμένου, στὴν ἔννοια-εἰκόνα τοῦ κοινοῦ εἶδους καὶ τελικὰ στὴν κατα-νόηση τῆς ὁμοείδειας ὡς ὑπαρκτικῆς ποιότητος.

3 Αὐτὸ ποὺ δὲν μπορούμε νὰ τὸ ποῦμε, ἀδυνατοῦμε καὶ νὰ τὸ σκεφτοῦμε.

3.1 Ὑπάρχει ὡστόσο καὶ αὐτὸ ποὺ «δὲν χωράει» στὴ γλώσσα, δὲν ἀντικειμενοποιεῖται μὲ γλωσσικὰ

σημαίνοντα — υπάρχει τὸ ἄρρητο. Εἶναι αὐτὸ ποὺ μόνο βιώνεται ἐμπειρικὰ καὶ δείχνεται (εἰκονολογεῖται): Ὁ πόνος, ἡ ἡδονή, ἡ αἴσθησις τοῦ κάλλους, ἡ ἐρωτικὴ ἀμοιβαιότητα, ἡ βίωσις τῆς τιμῆς ἢ τῆς ὑποτίμησις, τῆς ἀναγνώρισις ἢ τῆς περιφρόνησις, ἡ ἀποκάλυψις τῆς ἑτερότητας καὶ μοναδικότητας εἶναι τέτοια (ἄρρητα) δεδομένα τῆς πραγματικότητος.

3.1.1 Ἡ κατάδειξις τοῦ ἄρρήτου γίνεται (ἐνδεχομένως) δυνατὴ ὅχι μὲ τὴ σημαντικὴ τῶν ἐννοιῶν (τῶν ἐν-νῶ εἰκόνων), ὅσο μὲ τὴν ἐκφραστικὴ δυνατότητα (τὴ «γλώσσα») τῶν Τεχνῶν. Ἡ σημαντικὴ τῶν ἐννοιῶν ὑπηρετεῖ τὴ γνώσις ὡς κοινωνούμενη κατα-νόησις τῆς πραγματικότητος. Ἡ σημαντικὴ τῶν Τεχνῶν καλεῖ στὴν ἐμπειρία κοινωνούμενης *σχέσης* μὲ τὴν πραγματικότητα.

3.1.2 Ἡ κατανόησις γνωστοποιεῖ τὸ *τὶ* τῆς πραγματικότητος. Ἡ ἐμπειρία τῆς *σχέσης* γνωστοποιεῖ τὸ *πῶς* τῆς πραγματικότητος.

3.1.3 Τὸ *τὶ* τῆς πραγματικότητος ὑπόκειται μὲ τὴν κατανόησις σὲ ἀτομικὴ κατοχὴ καὶ χρῆσις. Τὸ *πῶς* τῆς πραγματικότητος «ταῖς μετοχαῖς μόναις γινώσκεται»: γίνεται γνωστὸ-προσιτὸ μόνον μὲ τὴ

θελητική μετοχή-μέθεξι στὸν *τρόπο* ποὺ συνιστᾷ τὸ *πῶς*. Δηλαδή μόνο ὡς κατορθούμενη *σχέση*.

3.2 Ἡ *σχέση* προϋποθέτει ἑλλογες ὑπάρξεις. Τὰ ἄλογα ὑπαρκτὰ συναντῶνται ἢ καὶ συνυπάρχουν συμπτωματικὰ (κατὰ σύμπτωσιν) ἢ νομοτελειακὰ (κατ' ἀναγκαιότητα), δὲν σχετίζονται. Ἡ *σχέση* προϋποθέτει ἑλλογη ἐπιθυμία, θέληση, ἀπόφαση. Εἶναι ἡ ἐνεργὸς (ἐν ἔργῳ) συνάντηση ἢ συνύπαρξις, ποὺ γεννᾷ τὴ γνώση ὡς ἀμοιβαιότητα μετοχῆς-μέθεξης στὸ *πῶς* (τρόπο) τῆς ἑναντι ἐνεργούμενης ἑτερότητας.

3.2.1 Τὰ ἄλογα ἔμβια ὄντα *πληροφοροῦνται* τὴν ἑναντι πραγματικότητα μέσῳ τῶν αἰσθητηριακῶν τους ὀργάνων καὶ λειτουργιῶν, δὲν τὴν *κατανοοῦν*. Οἱ λειτουργίες πληροφόρησης εἶναι ἐνστικτώδεις, αὐτοματικές, μὲ χρηστικὴ ἀποκλειστικὰ λειτουργικότητα — ὑπηρετοῦν τὰ ἀντανεκλαστικὰ τῆς αὐτοσυντήρησης-ἄμυνας, ἡδονῆς ἢ ὅποιας ἄλλης ἐνστικτώδους ἀναγκαιότητας.

4 Ὁ *λογικὸς* ἄνθρωπος προσλαμβάνει τὴν αἰσθητὴ εἰκόνα τῆς μορφικῆς ἑτερότητας παντὸς ἑναντι ὑπαρκτοῦ ὡς *λόγο* ὀριστικὸ αὐτῆς τῆς ἑτερότητας. Καὶ συγκρατεῖ ἐν νῷ τὸν *λόγο* (ὡς *ἐννοια*).

Προσλαμβάνει επίσης και τὸν λόγο-τρόπο τῆς συνύπαρξης τῶν ὑπαρκτῶν, τὴ λογικότητα τῶν συσχετισμῶν συνύπαρξης καὶ συλλειτουργίας τῶν ὑπαρκτῶν. Ἔτσι συγκροτεῖ ἐν νῷ ὁ λογικὸς ἄνθρωπος μιὰ συν-λογικὴ εἰκόνα τοῦ ἀντι-κείμενου ὅλου, μιὰ λογικὴ *συν-εἶδηση*: καθολικὴ νοητικὴ ἐποπτεία τοῦ λογικοῦ *τρόπου τῆς τοῦ παντὸς διοικήσεως* (Ἡράκλειτος) — ἀνάγεται ὁ λογικὸς ἄνθρωπος στὸν *ζυνὸν* (κοινὸ-συμπαντικὸ) *λόγο-τρόπο* συνύπαρξης τῶν ὑπαρκτῶν.

4.1 Ἡ ἀναγνώριση-γνώση τῆς εἰδητικῆς ἐτερότητας τοῦ λόγου, τόσο τῆς ὑπαρξης ὅσο καὶ τῆς συν-ύπαρξης τῶν ἔναντι τοῦ ἀνθρώπου ὑπαρκτῶν, ἀναδύεται στὴν ἀνθρώπινη συν-εἶδηση ὡς λόγος κλητικὸς σὲ *σχέση*. Τὸ γεγονός τῆς *σχέσης* ἔχει μιὰ δυναμικὴ προοδευτικῶν «ἀναβαθμῶν»: Ἡ εἰδητικὴ ἐτερότητα λειτουργεῖ ὡς ἐναρκτήρια νεύση-κλήση.

4.1.2 Ἡ ἀναγνώριση τῆς εἰδητικῆς ἐτερότητας τοῦ λόγου τόσο τῆς ὑπαρξης ὅσο καὶ τῆς συν-ύπαρξης τῶν ἔναντι ὑπαρκτῶν ἀναδύεται στὴ συνείδηση ὡς λόγος κλητικὸς σὲ *σχέση*. Ἡ λογικὴ εἶδηση-γνώση ἔρχεται πρὶν ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τῆς θεληματικῆς *σχέσης*, τῆς μετοχῆς στὴ γνώση. Ἡ πληροφορία (εἶδηση) γιὰ τὴν παρουσία τοῦ ὑπαρκτοῦ προηγεῖται (ἢ ἀπλῶς

διαφοροποιεῖται) ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τῆς *σχέσης* μὲ τὸ ὑπαρκτό.

4.2 Ἡ λογικὴ εἶδηση-γνώση κατέχεται ἀπὸ τὸν νοῦ καὶ μεταβιβάζεται μὲ τὴ γλωσσικὴ σημαντικὴ τῶν ἐννοιῶν. Ἡ θελητικὴ *σχέση* μὲ τὰ γινωσκόμενα συνιστᾷ ἐμπειρικὴ γνώση, μετέχεται-κοινωνεῖται μὲ τὴ σημαντικὴ («γλώσσα») τῶν Τεχνῶν.

4.2.1 Ποίηση, μουσικὴ, ζωγραφικὴ, γλυπτικὴ, ἀρχιτεκτονικὴ, θέατρο, κινηματογράφος εἶναι «γλῶσσες» — ὅπως «γλώσσα» εἶναι καὶ τὰ μαθηματικά. «Λένε» αὐτὸ ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ εἰπωθεῖ μὲ τὴ σημαντικὴ τῶν ἐννοιῶν (τὴ μονόδρομη, χρηστικὴ σύνδεση σημαίνοντος-σημαινομένου). Οἱ γλῶσσες τῶν Τεχνῶν ἀποβλέπουν νὰ γνωστοποιήσουν τὴν ἐτερότητα-μοναδικότητα τῆς προσωπικῆς *σχέσης* μὲ κάθε ἕναντι λόγο προσωπικοῦ ἐνεργήματος.

4.2.2 Κάθε ἕναντι λόγος προσωπικοῦ ἐνεργήματος δηλώνει (γνωστοποιεῖ) «νόημα» τοῦ ἐνεργήματος: Αἰτία, σκοπός, ἐτερότητα.

5 (Wittgenstein): «Τὸ νόημα τοῦ κόσμου πρέπει νὰ βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμο. Στὸν κόσμο ὅλα εἶναι,

ὅπως εἶναι καὶ ὅλα συμβαίνουν, ὅπως συμβαίνουν. *Μέσα* στὸν κόσμον δὲν ὑπάρχουν ἀξίες, καὶ ἂν ὑπῆρχαν δὲν θὰ εἶχαν καμιά ἀξία. Ἄν ὑπάρχει μιὰ ἀξία ποὺ νὰ ἔχει ἀξία, πρέπει νὰ βρίσκεται ἔξω ἀπὸ ὅλα ὅσα συμβαίνουν καὶ ἔχουν-ἔτσι. Γιατὶ ὅλα ὅσα συμβαίνουν καὶ ἔχουν-ἔτσι εἶναι συμπτωματικά. Αὐτὸ ποὺ τὰ κάνει νὰ μὴν εἶναι συμπτωματικά, δὲν μπορεῖ νὰ βρίσκεται *μέσα* στὸν κόσμον, γιατί τότε θὰ ἦταν καὶ αὐτὸ συμπτωματικό.

Πρέπει νὰ βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμον» (*Tractatus* 6.41).

5.1 Ὀνομάζουμε «νόημα» τοῦ κόσμου, «νόημα» τῶν ὑπαρκτῶν καὶ τῆς ὑπαρξης, τὴν ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα γιὰ τὴν *αἰτία* τους καὶ τὸν *σκοπὸ* τους. Αἰτία καὶ σκοπὸς εἶναι ἔλλογα (ἀπόλυτης ἐτερότητας) δεδομένα, ἢ ἀλογία (τὸ τυχαῖο, τὸ ἄσκοπο) δὲν συγκροτεῖ *νόημα* τοῦ ὑπαρκτοῦ. Ἀποκλείει τὴν ἀλογία ἀπὸ τὸν κόσμον ἢ λογικὴ δομὴ τοῦ κόσμου.

5.1.1 Στὴν ὁποιαδήποτε λογικὴ γλῶσσα «δὲν ἐκφράζουμε *ἐμεῖς*, μὲ τὴ βοήθεια τῶν σημείων» αὐτὸ ποὺ πιστοποιοῦμε. «Ἀποφαίνεται στὴ λογικὴ ἡ ἴδια ἡ φύση τῶν φυσικὰ ἀναγκαίων σημείων» (in der Logik

sagt die Natur den naturnotwendigen Zeichen selbst aus – *Tractatus* 6.124).

5.1.2 «Ἡ λογικὴ δὲν εἶναι θεωρία (ἀφηρημένο νοητικὸ συναγόμενο ἀπὸ τὴν αἰσθητὴ παρατήρηση), ἀλλὰ ἓνας κατοπτρισμὸς τοῦ κόσμου (στὸν ἀνθρώπινο νοῦ). Ἡ λογικὴ εἶναι ὑπερβατικὴ» (*Tractatus* 6.13). Τὸ ὑπερβατικὸ στοιχεῖο τῆς λογικῆς εἶναι ἡ ἑτερότητά της (ποὺ γνωρίζεται-γίνεται γνωστὴ μόνο ὡς ἐμπειρία προσωπικῆς σχέσης).

B

Συντομογραφικὸ σκιαγράφημα τῆς πλατωνικῆς
πρότασης

1 Τὸ νόημα τοῦ κόσμου (*αἰτία* καὶ *σκοπὸς* τῶν ὑπαρκτῶν) ταυτίζεται μὲ τὶς *ιδέες* τῶν ὑπαρκτῶν. Οἱ *ιδέες* εἶναι τὰ νοητὰ πρότυπα-παραδείγματα (λόγοι-τρόποι-προδιαγραφές) τῆς ὑπαρξης τῶν ὑπαρκτῶν καὶ εἶναι αἰτιωδῶς ἀνερμήνευτες. Προϋπάρχουν αἰδιῶς τῶν ὑπαρκτῶν. Κάθε ὑπαρκτὸ εἶναι *μίμημα* τῆς ιδέας του, ἡ ιδέα του συγκεφαλαιώνει τὶς προδιαγραφές τῆς ὑπαρξίης του.

1.1 Ὡς ὑπαρκτικὰ παραδείγματα-ὑποδείγματα τῶν ὑπαρκτῶν οἱ *ιδέες* εἶναι ἄχρονες, ἄφθορες, ἐπομένως εἶναι τὰ *ὄντως ὄντα*, τὰ ἀληθῶς ὑπαρκτά, οἱ μόνες ὑπαρκτικὲς πραγματικότητες μὲ ἀλώβητη, ἀκεραία τὴν ὑπαρξη. Κατὰ τοῦτο εἶναι οἱ *ιδέες* καὶ τὸ μέτρο τοῦ «καλοῦ», ἡ ὁλοκληρία τῆς ὁμορφίᾳς (*θαυμαστὸν τὴν φύσιν καλὸν*) —*ἀεὶ ὄν, οὔτε γιγνόμενον οὔτε ἀπολλύμενον*— ἀπαλλαγμένες ἀπὸ τὶς ἀτέλειες τῶν *συμβεβηκότων* ποὺ συνοδεύουν τὴν ὑλική τους πραγματάωση.

1.1.2 Αἰτιωδῶς ἀνερμήνευτες οἱ *ιδέες* συνιστοῦν τὴν ὑπαρκτικὴ ἀφετηρία καὶ τὸ τέλος-σκοπὸ τῶν ὑπαρκτῶν. Ἡ ὑπαρξὴ κάθε ὑπαρκτοῦ προϋποθέτει τὴν *ιδέα* του καὶ παραπέμπει στὴν *ιδέα* του.

2 Ἡ λέξι *ιδέα* εἶναι παράγωγο τοῦ ρήματος *όρῶ* (βλέπω) —ἀόριστος β': *εἶδον*, ἀπαρέμφατο: *ιδεῖν*—, δηλώνει ἡ λέξι τὸ γνωστικὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς αἰσθητῆς ἐμπειρίας: τοῦ *όρᾶν* (βλέπειν). Αὐτὸ σημαίνει ὅτι οἱ πλατωνικὲς *ιδέες* δὲν εἶναι προϊόντα τῆς διανοητικῆς ἱκανότητος τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ τῆς αἰσθητηριακῆς ἐμπειρίας του.

2.1 Δὲν γνωρίζουμε τίς πλατωνικὲς *ιδέες* χάρις στὶς νοητικὲς μας συλλήψεις καὶ τίς συλλογιστικὲς μας ἀναγωγὲς οὔτε ἀπὸ ὁδοὺς μυστικισμοῦ καὶ ἑκστασης. Τίς γνωρίζουμε μὲ τὴν αἴσθηση τῆς ὄρασης: πρόκειται γιὰ αἰσθητὴ ἐμπειρία, γιὰ *θέα-θεωρία* τῶν πρωτοτύπων τῆς ὑπαρξὸς. Ὅχι γιὰ ἄμεση ἐμπειρία, ἀλλὰ γιὰ *ἀνάμνηση* *θέας-θεωρίας-εἰδητικῆς ἐμπειρίας*, ποὺ μᾶς χαρίστηκε κατὰ τὴν «προὔπαρξιν» τῶν ψυχῶν μας σὲ τόπο «ὑπερουράνιο».

2.1.1 Ἡ ἀξία καὶ σημασία τῆς πλατωνικῆς ὄντολογίας δὲν ἐντοπίζεται στὴν ἐρμηνευτικὴ τῆς ἐπάρκειας, πληρότητας, συνέπειας. Ἡ πλατωνικὴ ἐρμηνευτικὴ τοῦ νοήματος τῆς ὑπαρξοῦσας καὶ τῶν ὑπαρκτῶν ὑπονομεύεται ἀπὸ τὶς a priori παραδοχὲς ποὺ υἱοθετεῖ. Τὸ σημαντικότερο στὴν πλατωνικὴ ὄντολογία εἶναι ἡ ἐμμονὴ τῆς νὰ ἔχει ἐμπειρικὸ χαρακτήρα ἡ ὅποια πρόσβαση στὸ νόημα τοῦ ὑπάρχειν, νὰ μὴν ἐξαντλεῖται ἡ πρόσβαση σὲ νοητικὲς συλλήψεις καὶ συλλογιστικὲς ἀναγωγές.

3 Ὁ ἐμπειρισμὸς τῆς ἀνάμνησης (ἡ ἐμμονὴ στὴν ἐμπειρικὴ ἀφετηρία καὶ προϋπόθεση γνώσης τοῦ νοήματος, αἰτίας καὶ σκοποῦ τῶν ὑπαρκτῶν) εἶναι μᾶλλον ἡ κορυφαία προσφορὰ τοῦ Πλάτωνα στὸ πεδίο τῆς ὄντολογίας.

3.1 Μετὰ τὸν Πλάτωνα, στὴν ἐμπειρικὴ διασάφηση τοῦ ὄντολογικοῦ ἐρωτήματος θὰ ἐπιμείνει μὲ συνέπεια ὁ φιλοσοφικὸς λόγος τοῦ ἐκχριστιανισμένου Ἑλληνισμοῦ.

3.1.1 Ἡ μετα-ρωμαϊκὴ Δύση (ἡ «Εὐρώπη» ποὺ προέκυψε ἀπὸ τὶς εἰσβολὰς στὰ ἐδάφη τῆς καινούργιων πληθυσμικῶν ομάδων, βαρβαρικῶν — 4ο μὲ 6ο μ.Χ. αἰῶνα—) κατόρθωσε νὰ ἀρθρώσει

φιλοσοφικὸ λόγο ἀπὸ τὸν 12ο μ.Χ. αἰῶνα καὶ μετὰ. Παγιδευμένη ὥστόσο στὸν ἀτομοκεντρικὸ χαρακτήρα τῆς θρησκευοποιημένης αὐγουστίνειας μεταφυσικῆς, θὰ ἐγκλωβίσει τὸν ὄντολογικὸ προβληματισμὸ στὴν «ὀρθή» συλλογιστικὴ (τὴν αὐτονομημένη στὴν αὐτάρκειά της ἀτομοκεντρικὴ νοησιαρχία). Ἦ σὲ ἀκοινώνητες, ἐξ ὀρισμοῦ, «μυστικὲς» ἀναζητήσεις.

3.1.2 Γι' αὐτὸ καὶ χρειάστηκαν δύομισι χιλιάδες χρόνια μετὰ τὸν Πλάτωνα, γιὰ νὰ τολμήσει ὁ Heidegger, στὴν ἱστορία τῆς μεταρωμαϊκῆς Δύσης, νὰ θέσει τὸ ὑπαρκτικὸ πρόβλημα μὲ ὄρους καὶ ἀπαιτήσεις ἐμπειρικῶν πιστοποιήσεων.

Γ

Συντομογραφικὸ σκιαγράφημα τῆς
χαϊντεγκεριανῆς πρότασης

1 Ἡ ὑπαρξὴ τῶν ὑπαρκτῶν εἶναι ἡ αἰσθητὴ φαινομενικότητά τους. Τὰ ὑπαρκτὰ *εἶναι* αὐτὸ ποὺ φαίνονται καὶ *ἐπειδὴ* φαίνονται.

1.1 Ἡ φαινομενικότητα, ταυτισμένη μὲ τὴν ὑπαρξή, εἶναι ἐμπειρικὸ δεδομένο. Εἶναι ἡ ἐμπειρία τοῦ *χρόνου* — βιώνουμε τὸ φαίνεσθαι τῶν ὑπαρκτῶν ὡς χρόνο. *Χρόνος* εἶναι ὁ ἐμπειρικὸς ὀρίζοντας ἀνάδυσης τῶν ὑπαρκτῶν στὸ φαίνεσθαι.

1.1.1 Χωρὶς *χρόνο* δὲν ὑπάρχει *εἶναι*, καὶ χωρὶς *εἶναι* δὲν ὑπάρχει *χρόνος*. Τὰ ὑπαρκτὰ *εἶναι*, ἐπειδὴ *χρονίζουν*. *Χρονίζουν* σημαίνει: φαίνονται συνιστώντας χρόνο, εἶναι φαινόμενα ἐν χρόνῳ.

1.1.2 Ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ μόνον ὑπαρκτὸ ποὺ ἔχει συνείδηση-ἐπίγνωση τοῦ *χρονίζειν*, διαχειρίζεται ἐνεργὰ τὸν χρόνο, ὀργανώνει τὴν ὑπαρξή του «ἐν χρόνῳ». Συνειδητοποιεῖ τὴ χρονικότητα ὡς ἀνάδυση

τῶν ὑπαρκτῶν στὴ φαινομενικότητα καὶ τὴ φαινομενικότητα ὡς τὴν ἐναλλακτικὴ τοῦ μηδενὸς πραγματικότητας.

- 1.2 Γνωρίζουμε τὰ ὑπαρκτὰ ὡς φαινόμενα ἐν χρόνῳ. Αὐτὸ σημαίνει: γνωρίζουμε τὴν οὐσία τῶν ὑπαρκτῶν (τὸν τρόπο μετοχῆς τους στὸ εἶναι) ἢ ὡς παρ-ουσία (χρονικὴ φαινομενικότητα) ἢ ὡς ἀπ-ουσία (μηδενισμὸ τοῦ φαίνεσθαι). Γνωρίζουμε τὸ εἶναι τόσο ὡς παρ-εἶναι ὅσο καὶ ὡς ἀπ-εἶναι — ἡ ἐμπειρικὴ γνώση τοῦ εἶναι ἐμπεριέχει καὶ τὰ δύο ἐνδεχόμενα. Ἡ συνειδητὴ ἐμπειρία τοῦ χρόνου μᾶς βεβαιώνει ὅτι τὸ ἀπ-εἶναι (ἡ ἀπουσία, ὁ μηδενισμὸς τῆς ἐμφάνειας) ἐμπεριέχεται στὸ εἶναι, συν-ιστᾷ τὸ εἶναι ὡς μία ἀπὸ τὶς δύο συνιστώσες τοῦ εἶναι: τὸ φαίνεσθαι καὶ τὸ μηδέν.

- 1.2.1 Ἡ παρ-ουσία ὡς φαινομενικότητα (ἀνάδυση στὴ χρονικότητα, συνάρτηση τῆς ἀπ-ουσίας, τοῦ μηδενὸς) εἶναι ἡ ἐμπειρικὴ γνώση τοῦ ὑπαρκτοῦ. Τὸ ὑπαρκτὸ γνωρίζεται ὡς πραγματικότητα ὁμόλογη τοῦ μηδενός, ὅχι μὲ νοητικὴ ἐρμηνευτικὴ ἀνάλυση, ἀλλὰ ὡς ἐμπειρία. Ἐμπειρία ναυτιώδους ἀγωνίας (Angst) τῆς ἐφῆμερα «ἐρριμμένης» στὴν ὕπαρξη ἀτομικότητας, ἐμπειρία μέριμνας-ἐγνοίας (Sorge) γιὰ τὴν «πτώση» τῆς ὕπαρξης στὸ χρονικὸ «συν-εἶναι»

(Miteinandersein), συνείδηση περατῆς
«ἐνθαδικότητας» (Da-sein), ὥς δεδομένης
θνητότητας (sein zum Tode).

Ἡ πρόταση τῆς ὄντολογίας τοῦ προσώπου

1 Ἡ ὕπαρξις τῶν ὑπαρκτῶν εἶναι ἓνα ἐνεργούμενο *πῶς*, ὄχι ἓνα φαινόμενο *τί*. Ἡ ὕπαρξις κάθε ὑπαρκτοῦ ἐνεργεῖται, γίγνεται. Ὀνομάζουμε *γίγνεσθαι* τὴ δυναμικὴ τῶν μεταβολῶν τοῦ *σχετίζεσθαι*. Ἡ ὕπαρξις κάθε ὑπαρκτοῦ εἶναι ἓνα γίγνεσθαι ἐνεργούμενων σχέσεων, ἐνεργοῦ συσχετισμοῦ ἐπιμέρους ὑπαρκτικῶν δεδομένων.

1.1 Κάθε ἐλάχιστη μονάδα ὕλης («ἄτομο» τῆς ὕλης) συγκροτεῖται ἀπὸ τὶς *σχέσεις* μεταξὺ ἐλάχιστων ποσοτήτων (*quanta*) ἐνέργειας: ἠλεκτρικοῦ φορτίου, στροφορμῆς, μαγνητικῆς ροῆς, ἀσθενῶν καὶ ἰσχυρῶν ἠλεκτρομαγνητικῶν ἀλληλεπιδράσεων. Συγκροτοῦν ὑπαρκτικὸ γεγονός, ἐπειδὴ *σχετίζονται* (εἶναι-σέ-σχέση).

1.1.2 Ἡ ὕπαρξις τῶν ὑπαρκτῶν εἶναι ἓνα ἐνεργούμενο *πῶς*, ὄχι ἓνα συντελεσμένο *τί*. Ἐνεργεῖται ἡ ὕπαρξις,

γίνεται. Τῇ συνιστοῦν *σχέσεις*, εἶναι πραγματικότητα *σχέσεων*.

1.2 Ὁ «κόσμος» (τὸ σύνολο τῶν ὑπαρκτῶν) εἶναι πραγματικότητα ἐνεργούμενων *σχέσεων*, ὅχι σύνολο δεδομένων (συντελεσμένων) ὄντοτήτων. Ἡ πιστοποίηση τῆς ὑπαρξης τῶν δεδομένων πού συνιστοῦν τὸν κόσμο (ἢ παρατήρησή τους) εἶναι ἐπίσης *σχέση* (παρατηρητῇ καὶ παρατηρουμένων) καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς παρατήρησης συνάρτηση *σχέσεων*.

1.2.1 Ἄν ἡ παρατήρηση ἀνιχνεύει «θέση», τότε τὰ παρατηρούμενα συμπεριφέρονται (ἐμφανίζονται) ὡς *σωματίδια*. Ἄν ἀνιχνεύει «κίνηση» (ταχύτητα), τότε τὰ παρατηρούμενα συμπεριφέρονται ὡς *κύμα*. Συνιστοῦν σωματίδιο ἢ συνιστοῦν κύμα ἀναλόγως τῆς *σχέσης* πού ἐπιδιώκει νὰ κατορθώσει ἡ παρατήρηση (wave-particle duality).

1.2.2 Ἐνα μεμονωμένο ἄτομο, ὁποιουδήποτε ὑλικοῦ στοιχείου δὲν πραγματώνει ἀπὸ μόνου τοῦ τὴν *εἶδοποιὸ διαφορὰ* τοῦ συγκεκριμένου ὑλικοῦ, τὴν ὑπαρκτικὴ του ἑτερότητα. Ἐνα ἄτομο σιδήρου, ὀξυγόνου, πυριτίου, ἀργιλίου δὲν εἶναι σίδηρος, ὀξυγόνο, πυρίτιο, ἀργίλιο. Μόνον ἡ συνύπαρξη

(συσχετισμός) περισσοτέρων τοῦ ἑνὸς ἰδίων ἀτόμων (ἕνας διαφορετικός γιὰ κάθε ὑλικὸ στοιχεῖο ἀριθμός) πραγματώνει καὶ φανερώνει τὴν *εἰδοποιὸν διαφορὰ* κάθε ὑλικοῦ. Προκύπτει ἡ εἰδοποιὸς διαφορὰ τους τόσο ἀπὸ τὴν ἰδιατερότητα σχέσεων τῶν ἐνεργειακῶν δεδομένων στὸ κάθε ἐπιμέρους ἄτομο ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν ἰδιατερότητα σχέσεων μεταξὺ τῶν ἀτόμων κάθε ὑλικοῦ στοιχείου.

2 Ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ μόνο ὑπαρκτὸ ποὺ ὄχι μόνο συγκροτεῖται ὡς ἀτομικὴ ὑπαρξὴ ἀπὸ ἐνεργειακὲς μονάδες συντελούμενων σχέσεων (*βιομόρια*) — σχέσεων μεταξὺ πρωτογενῶν ἐνεργειακῶν δεδομένων, δομικῶν συστατικῶν τοῦ κυττάρου— ἀλλὰ ἔχει καὶ τὴ δυνατότητα, ὡς ἐνεργούσα ἀτομικὴ ὁλότητα, νὰ *ἰδρύει* ἀπροκαθόριστες σχέσεις μὲ ἄλλες (ἔναντι) ἐνεργειακὲς ὁλότητες.

2.1 Ὁ ἄνθρωπος «ἰδρύει» σχέσεις, θὰ πεῖ: ἐνεργεῖ καινούργιες, ἀπρόβλεπτες σχέσεις, μὴ προκαθορισμένες ἀπὸ φυσικὲς-βιολογικὲς ἀναγκαιότητες, ἐνεργούμενες πάντως μὲ τὶς φυσικὲς-βιολογικὲς δυνατότητες πραγμάτωσης σχέσεων ποὺ διαθέτει ὁ ἄνθρωπος.

2.1.1 Τὴ δυνατότητα τοῦ ἀνθρώπου νὰ *ἰδρύει* σχέσεις· νὰ *ἀπαντάει* θετικὰ-ἐνεργητικὰ σὲ κλήσεις-σὲ-σχέση ποῦ (ἄμεσα ἢ ἔμμεσα) τοῦ ἀπευθύνονται· νὰ *μετέχει* (ἐκούσια-προαιρετικὰ) σὲ ἐνεργούμενες «ἐκτὸς» ἢ «ἐναντι» τῆς δικῆς του παρουσίας σχέσεις· αὐτὴ τὴ δυνατότητα (βασικὸ ὑπαρκτικὸ του γνώρισμα) τὴν ὀνομάζουμε *λογικὴ* ἰκανότητα, ἰκανότητα *λόγου*.

3 *Λόγο* ὀνομάζουμε κάθε γεγονὸς φανέρωσης ἐνὸς ὑπαρκτοῦ ἢ συμβάντος ἢ νοήματος, ἀνάδυσής του στὸν ὀρίζοντα τῆς ἀνθρώπινης ἀντιληπτικότητας. Ὀνομάζουμε *λόγο* τὸ γεγονὸς τοῦ ἐνεργούμενου *φαίνεσθαι*, τοῦ εἰς *φῶς* ἔρχεσθαι.

3.1 Ἡ φανέρωση εἶναι πάντοτε γεγονὸς ἀναφορικό· προϋποθέτει ἓνα φανερούμενο *τι* σὲ ἓναν ἐνεργὸ ἀποδέκτη τῆς φανέρωσης — σὲ ἓναν «ὀρίζοντα» τῆς φανέρωσης. Πιστοποιοῦμε ὥς ὀρίζοντα φανέρωσης τῶν ὑπαρκτῶν (προϋπόθεση γιὰ νὰ εἶναι τὰ ὑπαρκτὰ *φαινόμενα*) τὴ *λογικὴ* ἰκανότητα τοῦ ἀνθρώπου: ἰκανότητα νὰ προσλαμβάνει μὲ τὶς αἰσθήσεις καὶ νὰ ἀποτυπώνει στὸν *νοῦ* (ἐν νῷ) τὶς εἰκόνες-ἰδέες τῶν ὑπαρκτῶν — νὰ τὶς καθιστᾷ *ἔν-νοιες* (νοητικὲς εἰκόνες).

3.1.1 Ὁ νοῦς (ἡ νοητικὴ ἐνέργεια-ικανότητα τοῦ ἀνθρώπου) κρίνει-διακρίνει-ταξινομεῖ τὰ κοινὰ γνωρίσματα τῶν ὁμοειδῶν εἰκόνων. Ἀφαιρεῖ τὰ συμπτωματικά, περιστατικά, ποιοτικῶν διαφοροποιήσεων ιδιώματα (τὰ *συμβεβηκότα*) κάθε μονάδας μιᾶς ὑπαρκτικῆς ὁμοείδειας καὶ συνοψίζει στὴν *ἐννοια* (στὴν ἐν νῷ ἐνιαία ιδέα) ἐκεῖνα μόνο τὰ γνωρίσματα ποὺ συγκροτοῦν τὴν οὐσία κάθε ὁμοείδειας — τὸν κοινὸ *τρόπο μετοχῆς* τῶν ὁμοειδῶν ὄντων στὸ *εἶναι*.

3.1.2 Προσλαμβάνει ὁ νοῦς, συναρμόζει καὶ συνθέτει τὶς *εἰδήσεις* (ἀπὸ τὸ εἶδον) ποὺ προσπορίζει ἡ λογικὴ φαινομενικότητα τῶν φαινομένων. Συγκροτεῖ ὁ νοῦς τὴ *συν-εἶδηση* τῶν ὑπαρκτῶν: τὴ συν-άρθρωση, τὴ συν-ύφανση, τὸν συ(ν)-σχετισμὸ τῶν εἰδήσεων ποὺ κομίζουν στὸν νοῦ οἱ αἰσθήσεις.

3.1.2.1 Ἡ συνεχὴς προσθήκη εἰδήσεων στὴ συν-εἶδηση γίνεται ἀπὸ τὸν νοῦ *ἐνσυνειδήτως*: Δηλαδή, κάθε εἶδηση δὲν προστίθεται ἀπλῶς στὸ ποσοτικὸ σύνολο τῶν ἐννοιῶν καὶ παραστάσεων ποὺ προϋπάρχουν, ἀλλὰ ἐντάσσεται στοὺς *τρόπους* ἢ στὸ *πῶς* τῆς ἐν νῷ συνύπαρξης — στὶς *κριτικές* (ἀποτέλεσμα σύγκρισης-διάκρισης) συντεταγμένες σχήματος, μεγέθους, διαστάσεων, ἀποστάσεων, χρονικότητας,

αιτιότητας, σκοποῦ κ.λπ. Ἡ ἐνσυνείδητη πρόσληψη τῶν δεδομένων τῆς πραγματικότητας ἀπὸ τὸν ἀνθρώπινο νοῦ εἶναι συνάρτηση τῆς κατα-νόησης (κατὰ-τὸν-νοῦ πρόσληψης) τῆς πραγματικότητας, ποὺ θὰ πεῖ: συνάρτηση τῆς ἰκανότητας νὰ προσλαμβάνεται τὸ ἔναντι ὡς λόγος καὶ νὰ κοινωνεῖται ὡς λόγος.

4 Λογικὴ ἰκανότητα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τόσο ἡ *νοητικὴ* δυνατότητα πρόσληψης τῶν αἰσθητῶν εἰκόνων ὡς *ἐν-νῶ* παραστάσεων (ἐννοιῶν) ὅσο καὶ ἡ *ἐκφραστικὴ* δυνατότητα: δυνατότητα νὰ γνωστοποιεῖ ὁ ἄνθρωπος ἔννοιες καὶ συνθέσεις ἐννοιῶν χρησιμοποιώντας συμβατικούς (κατὰ κοινὴ σύμβαση) κώδικες συν-εννόησης (γλώσσα-Τέχνες-μαθηματικά) — δυνατότητα νὰ *κοινωνεῖται* ἡ ἐμπειρία τῶν *σχέσεων* μὲ τὰ ἔναντι ὑπαρκτὰ καὶ τὰ συμβαίνοντα, νὰ κοινωνοῦνται καὶ τὰ ὑποκειμενικὰ αἰσθήματα, σκέψεις, ἐπιθυμίες, κρίσεις.

4.1 Ὀνομάζουμε *σύμβολα* καὶ *συμβολικὴ* γλώσσα τοὺς κώδικες συν-εννόησης ἢ κοινωνίας τῆς ἐμπειρίας. Τὸ *σύμβολο* συμ-βάλλει (βάζει μαζί), συντονίζει, ὀδηγεῖ σὲ σύμπτωση τὶς ἐπιμέρους ἀτομικὲς ἐμπειρίες. Δὲν ἐξομοιώνει τὶς ἀτομικὲς ἐμπειρίες, ἀπλῶς τὶς καλεῖ-ὀδηγεῖ σὲ σύμπτωση, ὥστε νὰ

προκύπτει ή κοινή συν-εννόηση. Κάθε ύποκειμενική *σχέση* με τὸ σημαινόμενο εἶναι μοναδική καὶ ἀνόμοια ἐμπειρία, ὅμως τὸ σημαῖνον γνωστοποιεῖ ὅτι τὸ σημαινόμενο εἶναι ή κοινή ἀφορμή γιὰ ὅλες τὶς μοναδικές *σχέσεις*.

4.2 *Σύμβολα* εἶναι καὶ οἱ *λέξεις*. Ἐκφέρονται ὡς *φωνήματα* καὶ τὶς προσλαμβάνει ὁ νοῦς ὡς *ἀκουστικὲς εἰκόνες* (images accoustiques – Saussure). Στὴ λογική ικανότητα τοῦ νοῦ ἀνήκει καὶ ή δυνατότητα νὰ συνδέει-ταυτίζει τὶς ἀκουστικὲς εἰκόνες με τὶς ὀπτικὲς εἰκόνες (τὶς *ιδέες*). Ἐκφερόμενα (ήχητικῶς) τὰ φωνήματα ἀνακαλοῦν τὴν ἴδια ὀπτική (εἰδητική) εἰκόνα στὸν νοῦ ὅλων ὅσοι μετέχουν στὸν ἴδιο κώδικα φωνημάτων (μιλοῦν τὴν ἴδια γλώσσα).

Ἔτσι συντελεῖται ή κοινή *κατα-νόηση* τῆς πραγματικότητας, κοινωνοῦνται οἱ ὑποκειμενικὲς ἐμπειρίες σχέσης με τὴν πραγματικότητα.

4.2.1 Τὰ ἄλογα ζῶα προσλαμβάνουν ἐπίσης τὶς αἰσθητὲς εἰκόνες, ἀλλὰ χωρὶς τὴν ικανότητα νὰ τὶς καταστήσουν σταθερὲς ἔν-νοιες καὶ νὰ συνδέσουν τὶς ἔννοιες με φωνήματα-σύμβολα. Ἀνα-γνωρίζουν τὴν ἴδια εἰκόνα ὅταν ἐπαναλαμβάνεται, ἔχουν ἴδιες ἀνταναλαστικὲς ἀντιδράσεις ἀναγνωρίζοντας

ἐπαναλαμβανόμενες εἰκόνες (Pavlovian conditioning), ξεχωρίζουν εὐχάριστες ἀπὸ δυσάρεστες εἰκόνες. Ἀλλὰ ἀδυνατοῦν νὰ συγκροτήσουν *σχέση*: νὰ ἀποδεσμεύσουν τὴν εἰκόνα ἀπὸ τὴν ἀναφορά της σὲ βιολογικὴ ἀποκλειστικὰ ἀνάγκη αὐτοσυντήρησης ἢ ἡδονῆς, νὰ ἀποδεσμεύσουν τὴν ἀναφορικότητα ἀπὸ τὴν ἐνορμητικὴ ιδιοτέλεια.

- 5 Ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ μόνον ὑπαρκτὸ ποὺ ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ ἰδρύει *σχέσεις* ἀνυπότακτες στὴν ἀναγκαιότητα τῆς φυσικῆς νομοτέλειας, ἀνυπότακτες στὴν ἐνορμητικὴ ιδιοτέλεια.

(Ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπροσδιοριστίας καὶ ἡ θεωρία τῆς σχετικότητας στὴ Φυσικὴ ἀφοροῦν, ὅχι σὲ δυνατότητα τῆς ὕλης-ἐνέργειας νὰ ἐπιλέγει συμπεριφορές, ἀλλὰ στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ὁ ἄνθρωπος γνωρίζει τὴ φυσικὴ πραγματικότητα.)

- 5.1 Συγκροτεῖ καὶ ὁ ἄνθρωπος *σχέσεις* (ἀναρίθμητες) ποὺ ὑπαγορεύονται ἀπὸ φυσικὴ ἀναγκαιότητα — ἀπὸ τὶς ἐνστικτώδεις ἐνορμήσεις αὐτοσυντήρησης, κυριαρχίας, ἐπιβολῆς, ἡδονῆς. Ἀλλὰ εἶναι τὸ μόνον ὑπαρκτὸ ποὺ ἔχει καὶ τὴ δυνατότητα νὰ ὑπάρχει ἀνυπότακτο στὶς ἀναγκαιότητες τῆς φυσικῆς

νομοτέλειας, νὰ ἐναντιώνεται στὴ σύναψη σχέσεων
ποὺ ὑπαγορεύονται ἀπὸ φυσικὴ ἀναγκαιότητα.

5.1.1 Ἡ δυνατότητα τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἰδρύει σχέσεις ἢ
νὰ ἀρνεῖται τὴ σχέση, νὰ ἐπιλέγει ἢ νὰ ἀπορρίπτει
σχέσεις, νὰ πραγματοποιεῖ ἢ νὰ ἀποφεύγει σχέσεις,
νὰ πειθαρχεῖ ἢ νὰ ἐναντιώνεται σὲ φυσικὰ ἀναγκαῖες
(ἐπιτακτικὲς) σχέσεις, εἶναι ἀποκλειστικὰ ἀνθρώπινο
γνώρισμα. Τὸ σημαίνουμε μὲ τὴ λέξη *ἐλευθερία*.

5.1.2 Εἰδικὰ καὶ μόνο στὸν ἄνθρωπο, ἡ *σχέση* μπορεῖ νὰ
συνιστᾷ ἐλευθερία: Δυνατότητα νὰ ὑπάρχει
ἀνυπότακτος στὶς προδιαγραφές-ἀναγκαιότητες-
νομοτέλειες τῆς φύσης-οὐσίας του, νὰ ἐνεργεῖ
σχέσεις ἀπροκαθόριστες ἀπὸ τὸν κοινὸ *τρόπο* τοῦ
ἀνθρώπινου *εἶναι*. Τὴν ἐλευθερία συνιστᾷ ἡ
ἀπροσδιοριστία τοῦ νὰ μὴν εἶσαι τὸ *εἶναι* σου
(«οὐσία δευτέρα» τοῦ Ἀριστοτέλη), ὁ *κοινὸς τρόπος*
τοῦ ἀνθρώπινου *εἶναι*) — ἡ δυνατότητα τοῦ
ἀνθρώπου νὰ *εἶναι* αὐτὸ ποὺ *δὲν εἶναι* καὶ νὰ *μὴν*
εἶναι αὐτὸ ποὺ *εἶναι*: Νὰ ὑποστασιάζει ὡς ὑπαρκτικὴ
ἐτερότητα («οὐσία πρώτη» κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη,
«ὑπόσταση-πρόσωπο» κατὰ τὴ χριστιανικὴ
ὀρολογία) τὴν κοινὴ ἀνθρώπινη *οὐσία* ἢ *φύση*.

5.2 Κάθε άνθρωπος πραγματοποιεῖ (*ὑποστασιάζει*) με *τρόπο* μοναδικό, ἀνόμοιο, ἀνεπανάληπτο, τὸν κοινὸ *τρόπο* (οὐσία ἢ φύση) τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξης. Ὁ *τρόπος* τῆς ὑπαρξης (ἀτομικὸς τῆς *ὑπόστασης* ἢ κοινὸς τῆς *οὐσίας*) ἀφορᾷ στὸ σύνολο τῶν *σχέσεων* με ὅλα τὰ ἔναντι ὑπαρκτά. Ὅλοι σχετίζονται με ὅλα, ἀλλὰ κάθε *σχέση* κάθε ἀνθρώπου με ὅλα τὰ ἔναντι ὑπαρκτά εἶναι μοναδική, ἀνόμοια, ἀνεπανάληπτη. Ἀποτυπώνεται σὲ κάθε ἀτομικὸ ἐνέργημα *σχέσης* ἡ μοναδικότητα τοῦ *προσωπικοῦ* ἐνεργήματος.

5.2.1 *Σχέση*, στὴν περίπτωση τοῦ ἀνθρώπου, σημαίνει: συνειδητὴ ἀναγνώριση τῆς μοναδικότητας (ὑπαρκτικῆς ἐτερότητας) κάθε ἔναντι ὄντος ἢ γεγονότος. Ἡ ἀναγνώριση τῆς ἴδιας μοναδικότητας συντελεῖται με *τρόπο* μοναδικό, ἀνόμοιο, ἀνεπανάληπτο ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο. Καθεαυτὴν ἡ γνωστικὴ *σχέση* εἶναι γεγονὸς πραγμάτωσης καὶ λογικῆς φανέρωσης τῆς ἐτερότητας (μοναδικότητας καὶ ἀνομοιότητος) τόσο τοῦ γινωσκόμενου ἀντικειμένου ὅσο καὶ τοῦ γινώσκοντος ὑποκειμένου.

5.2.2 Κάθε ὑπαρκτὸ ἔχει δεδομένη ἢ γιγνόμενη τὴ μορφικὴ του ἐτερότητα: ἐτερότητα τοῦ λόγου τῆς *οὐσίας* του (τοῦ κοινοῦ λόγου-τρόπου τῶν ὁμοειδῶν ὑπαρκτῶν) *μετὰ συμβεβηκότων*: με *ιδιώματα*,

δηλαδή διαφορές, πού καθιστούν μοναδική κάθε πραγμάτωση της ίδιας ουσίας. Μόνο ο άνθρωπος έχει εκτός από τη μορφική και *ένεργο* ετερότητα: Δυνατότητα να ενεργεί-ιδρύει *σχέσεις* πού πραγματώνουν και φανερώνουν την ύπαρκτική ετερότητα και τών δύο όρων της *σχέσης*. Με τόν σημαίνοντα λόγο και την ποικιλότητα της γλώσσας τών Τεχνών ο άνθρωπος πραγματοποιεί και φανερώνει αυτή τη διττή ετερότητα.

5.2.2.1 Μια σονάτα του Μπετόβεν ή ένας πίνακας του Βάν Γκόγκ ιδρύουν *σχέση* του συγκεκριμένου μουσουργού και του συγκεκριμένου ζωγράφου με τόν άκροατή ή τόν θεατή του έργου τους. *Σχέση* ενεργητικής (συνειδητής) αναγνώρισης της ύπαρκτικής ετερότητας του δημιουργού και του έργου του. Λέμε: αυτή ή μουσική *είναι* Μπετόβεν, αυτός ο πίνακας *είναι* Βάν Γκόγκ. Οι πληροφορίες *περι* του Μπετόβεν ή *περι* του Βάν Γκόγκ δεν μᾶς γνωστοποιούν την ύπαρκτική μοναδικότητα, τὸ *πρόσωπο* του δημιουργού καλλιτέχνη — αυτή τη γνώση τη μεταδίδει μόνο ή *σχέση* μας με τὸ ἔργο του.

6 Χαρακτηρίζουμε τὸν ἄνθρωπο ὑπαρξη *προσωπική*, γὰ νὰ σηµάνουμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ *είναι* καὶ

γνωρίζεται μόνο ως γεγονὸς σχέσης, μόνο ως γιγνόμενη ὑπαρκτικὴ ἐτερότητα.

6.1 Ἡ λέξις *ἄτομο* (*ἄλφα* στερητικὸ καὶ *τέμνω*) σημαίνει τὴ μονάδα ὁμοειδοῦς συνόλου (τὸ ἐλάχιστο τμήμα-ἀπότμημα, τὸ μὴ ἐπιδεχόμενο περαιτέρω τομῇ), ἀδιαφοροποίητη μονάδα — τὸ κάθε ἄτομο ὁμοειδοῦς συνόλου διακρίνεται μόνο μὲ ἀριθμητικὸ προσδιορισμὸ μοναδιαίας διαφορᾶς ἀπὸ τὰ ἄλλα ἄτομα.

Ριζικὰ διαφορετικὸ νόημα κομίζει ἡ λέξις *πρόσωπο*: Σύνθετη λέξις, ἀπὸ τὴν πρόθεση *πρὸς* καὶ τὸ οὐσιαστικὸ *ὥψ* (γενικὴ *ὥπὸς*), σημαίνει: ἔχω τὴν ὄψιν *πρὸς* κάποιον ἢ *πρὸς* κάτι, εἶμαι *ἐναντι* — γνωρίζω καὶ γνωρίζομαι μόνο ὡς ὄρος μιᾶς σχέσης, μόνο μέσῳ τῆς ἐμπειρικῆς *μετοχῆς* σὲ *σχέση*.

6.2 Ἀπὸ ὅλα τὰ ὑπαρκτὰ τὰ προσιτὰ στὴν αἰσθητὴ ἐμπειρία μόνο ὁ ἄνθρωπος εἶναι *πρόσωπο*, ὕπαρξις *προσωπική*. Ἡ ἐκδοχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀποκλειστικὰ ὡς φυσικοῦ *ἀτόμου* ἀλλοτριώνει τὴν ὑπαρκτικὴ του ἀλήθεια, τὴν πραγματικότητά του.

6.3 Ἡ ἐμπειρία τῆς διαπροσωπικῆς σχέσης εἶναι γνώση δυναμικὰ ἐνεργούμενη. Τελειοῦται ἀκατάπανστα, χωρὶς ποτὲ νὰ περατοῦται. Μιὰ φιλία, συνεργασία,

συνοίκηση, κυρίως ένας έρωτας, βεβαιώνουν εμπειρικά αυτή τη συνεχώς τελειούμενη και ουδέποτε περατούμενη γνώση του Έναντι προσώπου.

6.3.1 Η γνωστική δυναμική της *σχέσης* είναι συνάρτηση του ποσοστού *έλευθερίας* που κατορθώνει κάθε ὄρος-συντελεστής-μέτοχος της σχέσης. Ονομάζουμε *έλευθερία* την απεξάρτηση από την αναγκαιότητα, και ή κατεξοχήν αναγκαιότητα που δεσμεύει τη βούληση και ενέργεια του ανθρώπου είναι ή φυσική (της φύσης του ανθρώπου) ένστικτώδης *ιδιοτέλεια*: οί ένορμήσεις *αὐτοσυντήρησης, κυριαρχίας, ήδονης*. Είναι πρωτογενής ή ένστικτώδης ιδιο-τέλεια, προηγείται της σκέψης, της κρίσης, της θέλησης, της φαντασίας και καθορίζει, ως φυσική αναγκαιότητα, τη λειτουργία τους — (άλλα ὄχι ἀπεριόριστα).

6.3.1.1 *Ιδιοτέλεια* είναι τὸ γεγονὸς νὰ ἐνεργεῖται ή ὕπαρξη ὡς ἔχουσα «ἴδιον τέλος»: ὡς αὐτοσκοπὸς καὶ αὐταξία. Ὅχι τὸ νοητικὰ ἀπλῶς συλλαμβανόμενο ἀφηρημένο ὑπάρχειν, τὸ ἀφηρημένο ἐνεργεῖν, ἀλλὰ ή αὐτοσυνείδητη μονάδα τῆς ὕπαρξης καὶ τῆς ἐνέργειας: ή ὑπαρκτική ἀτομικότητα καθεαυτήν νὰ εἶναι αὐτοσκοπὸς καὶ αὐταξία.

6.3.1.2 Προφανῶς ἡ ὑπαρξη ὡς αὐταξία καὶ ἰδιο-τέλεια εἶναι τὸ ἀπόλυτο τῆς ἀνελευθερίας: Νὰ ὑπάρχεις, χωρὶς νὰ τὸ ἔχεις ἐπιλέξει καὶ χωρὶς τὴν ἐλευθερία νὰ ἐπιλέξεις, ἂν τὸ θελήσεις, τὴν ἀνυπαρξία, εἶναι ἡ ἔννοια (ἢ ἐν νῶ σύλληψη) τοῦ κατεξοχὴν καταναγκασμοῦ. Ἴσως εἶναι αὐτὸ ποὺ ἡ θρησκευτικὴ γλῶσσα ὀνομάζει «αἰῶνια κόλαση».

6.3.1.3 Ὅρισμός τῆς ὑπαρκτικῆς ἐλευθερίας εἶναι νὰ ὑπάρχεις, ὅχι ἐπειδὴ ἡ ὑπαρξη εἶναι μιὰ ἀνερμήνευτα δεδομένη ἀναγκαιότητα, ἀλλὰ ἐπειδὴ θέλεις νὰ ὑπάρχεις. Καὶ αὐτὴ ἡ θέληση γιὰ ὑπαρξη νὰ μὴν περιορίζεται στὴν ἀτομικὴ βουλευτικὴ δυνατότητα, ἀλλὰ νὰ συνιστᾷ ἐνεργητικὸ γεγονὸς, ἐνεργούμενη βουλευτικὴ *μετοχή* στὸ ὑπάρχειν. Ἐνεργούμενη βουλευτικὴ *μετοχή* στὸ ὑπάρχειν σημαίνει: νὰ *κοινωνεῖς* τὴν ὑπαρξη κατὰ ἀμοιβαία δόση-ἀντίδοση, αὐτοπροσφορὰ καὶ ἀντιπροσφορὰ. Σημαίνει τὴν πληρωματικὴ ἐλευθερία νὰ ἀγαπᾶσαι καὶ νὰ ἀγαπᾷς.

6.3.2 Κάθε ἄνθρωπος εἶναι ἓνα ἄτομο τῆς ἀνθρώπινης φύσης, μονάδα τῆς φυσικῆς ὁμοείδειας. Εἶναι ταυτόχρονα καὶ ὑπαρξη λογικὴ, ἐνεργεῖται, μέσῳ σχέσεων ὡς ἀπόλυτη ὑπαρκτικὴ ἑτερότητα. Ἡ ἑτερότητα, ὅταν πραγματώνεται ὑπαρκτικὰ δὲν

κινδυνεύει νὰ καταλυθεῖ καθεαυτήν, ἀπειλεῖται μόνο ἀπὸ τὴν ἔκπτωση στὸ ἀδιαφοροποίητο τῶν μονάδων τῆς φυσικῆς ὁμοείδειας. Ἀντίθετα, ἡ μονάδα τῆς φυσικῆς ὁμοείδειας κινδυνεύει ἀπὸ τοὺς ὑπαρκτικοὺς περιορισμοὺς τῆς φύσεώς της: τὴν προοδευτικὴ φθορὰ καὶ τελικὰ τὸν θάνατο.

6.3.2.1 Τὸ φυσικὸ ἄτομο Βόλφγκαγκ Ἀμαντέους Μότσαρτ καταπόθηκε ἀπὸ τὸν θάνατο. Ἡ ὑπαρκτικὴ του ἑτερότητα, ἀποτυπωμένη στὴ μουσικὴ του δημιουργία, παραμένει ἀθάνατη, ὅσο ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ κοινωνώντας τὴ μουσικὴ τοῦ Μότσαρτ συναντοῦν τὴν προσωπικὴ ὑπαρκτικὴ του ἑτερότητα.

6.3.3 Ἡ ἄμυνα τοῦ φυσικοῦ ἀτόμου ἀπέναντι στὸν νομοτελειακὰ δεδομένο ἀφανισμό του εἶναι ἐνστικτώδης, γι' αὐτὸ καὶ ὁμοειδῆς σὲ ὅλα τὰ ἄτομα: εἶναι οἱ πρωτογενεῖς ἐνορμήσεις ἰδιο-τέλειας. Ἡ ἐλευθερία τῆς ἀντίστασης στὴν ἐνστικτώδη ὁμοειδῆ ἰδιοτέλεια συνιστᾷ τὴν ὑπαρκτικὴ πραγμάτωση τοῦ *προσώπου*.

6.3.3.1 Τὸ ἄτομο τῆς ἀνθρώπινης ὁμοείδειας ἔχει καταγωγικὰ δεδομένη τὴ *δυνατότητα* τῆς ἐλευθερίας-ἑτερότητας ἀπὸ τὶς φυσικὲς (τῆς ὁμοειδοῦς φύσεως)

αναγκαιότητες που τὸ διέπουν. Ἡ καταγωγικὴ αὐτὴ δυνατότητα καθιστᾷ κάθε ἄτομο τῆς ἀνθρώπινης φυσικῆς ὁμοείδειας ὑπαρξὴ δυνάμει *προσωπική*, ὑπαρκτικὴ ὑπόσταση *προσώπου*. Τὶς δεδομένες φυσικὲς προϋποθέσεις τῆς προσωπικῆς ὑπόστασης τοῦ ἀνθρώπου τὶς ἐντοπίζουμε (συμβατικὰ) στὸ *λογικόν*, στὸ *αὐτεξούσιον*, στὸ *ἀρχικόν*, στὸ *ποιητικόν* χάρισμα-δυνατότητα τῆς φύσης του. Ὁ *προσωπικὸς* χαρακτήρας τῆς ἀνθρώπινης ἀτομικῆς ὑπαρξὸς ἔχει φυσικὰ δεδομένες τὶς προϋποθέσεις-δυνατότητες πραγμάτωσής του, ἀλλὰ ἡ ὑπαρκτικὴ του πραγμάτωση εἶναι ἀποτέλεσμα ἐλευθερίας: βουλευτικῆς αὐθυπέρβασης τῶν ἀναγκαιοτήτων τῆς φυσικῆς ἀτομικότητας.

6.4 Πεδίον πραγμάτωσης τῆς ὑπαρκτικῆς ἐλευθερίας τοῦ προσώπου, ἀπεδέσμευσης ἀπὸ τὶς ὑπαρκτικὲς ἀναγκαιότητες που διέπουν τὸ φυσικὸ ἄτομο, εἶναι ἡ *σχέση*. Στὸ πεδίον τῆς *σχέσης* ἡ φυσικὴ ἀτομικὴ ιδιοτέλεια καταρχὴν ἀμύνεται προτάσσοντας τὴν ἀνάγκη νὰ ὑποτάξει τὸν ἄλλον (τὸν ὅποιον ἕτερο ὄρο τῆς σχέσης) στὴν ἐξυπηρέτηση τῶν δικῶν τῆς ἀπαιτήσεων αὐτοτέλειας-κυριαρχίας-ἡδονῆς: στὴν κατασφάλιση τοῦ ἀτομοκεντρικοῦ ἐγώ. Ὁ ἔναντι ἄλλος καταρχὴν καὶ νομοτελειακὰ (ἀσυνείδητα) ἐκτιμᾶται ἀπὸ τὴν ἐνστικτώδη ιδιοτέλεια ὡς

ἀπρόσωπο ἀντι-κείμενο *χρήσης*, ὅχι ὡς ἰσότημη ὑπαρκτική ἐτερότητα, ὅρος *σχέσης* — τὸ *ἐγὼ* ἐνστικτωδῶς βλέπει στὸ *ἐσὺ* εὐκαιρίες νὰ ἀντλήσει ἰδιοτελεῖς ἐκδουλεύσεις.

6.4.1 Ἀλλὰ στὸ ἴδιο αὐτὸ πεδίο τῆς *σχέσης* ἀσκεῖται (πραγματώνεται) καὶ ἡ συνειδητή, θελητική, ἐνεργὸς ἀποδέσμευση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὶς νομοτελειακὲς ἀπαιτήσεις τῆς φύσης, ἡ ἐλευθερία ἀπὸ τὴν ὑπαρκτική ἰδιοτέλεια. Αὕτῃ ἡ ἐλευθερία εἶναι συνώνυμη μὲ τὴν πραγμάτωση καὶ φανέρωση τοῦ προσώπου, τοῦ προσωπικοῦ *τρόπου* τῆς ὑπάρξεως.

6.4.1.1 Ἡ ὑπαρξὴ εἶναι *τρόπος*: ἐνεργούμενο γεγονός διακριτῆς (μὲ ἐμφανὲ ἐτερότητα) ἐνέργειας. Στὸ φυσικὸ ἄτομο πραγματώνεται ὑπαρκτικὰ ὁ τρόπος τῆς φύσης — σὲ κάθε ἄτομο ἢ φυσικὴ ὁμοείδεια *μετὰ συμβεβηκότων*. Στὴν προσωπικὴ ὑπαρξὴ πραγματώνεται ἡ δυνατότητα τῆς ἐλευθερίας ἀπὸ τὶς ἀναγκαιότητες ποὺ συνιστοῦν τὴ δεδομένη (νομοτελειακὴ) φυσικὴ ἐνοείδεια. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἓνα ὑπαρκτικὸ δίπολο: Φύση καὶ ἐλευθερία ἀπὸ τὴ φύση, ἀναγκαία ὁμοείδεια καὶ ἐνδεχόμενη ἐτερότητα — ἀδιάκοπη περιπέτεια ἰδιοτέλειαι καὶ *σχέσης*. Ὁ κάθε ὑπαρκτικὸς προσδιορισμὸς (φύση, ἐλευθερία,

ὁμοείδεια, ἑτερότητα) παραπέμπει σὲ *τρόπο*: Ὅχι σὲ ἓνα *τί*, ἀλλὰ σὲ ἓνα *πῶς*.

6.4.2 Ἡ πραγμάτωση τοῦ *προσώπου* συμβαδίζει μὲ τὴν ὁλοκλήρωση τῆς *γνώσης* τοῦ (ἑναντι) ἄλλου. Συντελοῦνται καὶ οἱ δυὸ αὐτὲς κατακτήσεις στὸ πεδίο τοῦ ἀθλήματος τῆς ἐλευθερίας, ἀθλήματος τῆς *σχέσης*. Εἶναι καὶ οἱ δύο ἐπιτεύγματα πού ὁλοκληρώνονται χωρὶς ποτὲ νὰ περατοῦνται. Εἶναι ἡ δυναμικὴ τοῦ προσωπικοῦ τρόπου τῆς ὑπάρξεως: «ἡ τελεία τῶν τελείων ἀτέλεστος τελειότης».

6.4.3 Κορυφαία ἔκφανση αὐτῆς τῆς ὑπαρκτικῆς δυναμικῆς εἶναι ὁ ἔρωτας: *Ἐρωτα* ὀνομάζουμε τὴν ἀγάπη ὅταν φτάσει νὰ εἶναι *ἐκ-στατικό* γεγονός (ἐκ-στατικό: ἀπὸ τὸ ρῆμα ἐξίσταμαι, ἔξω ἵσταμαι/ἔξω ἀπὸ τὸ ἐγώ).

6.4.3.1 Ἡ ἔννοια τῆς ἀγάπης εὐκόλα μπορεῖ νὰ ἐκπέσει σὲ σημαντικὴ ἰδιο-τελοῦς γεγονότος: Σὲ ἀτομικὴ ἀξιόμισθη ἀρετὴ ἀγαθοεργίας, φιλαλληλίας, ἀλτρουϊσμοῦ — ὁ ἀπόστολος Παῦλος βεβαίωσε ὅτι εἶναι δυνατό νὰ *ψωμίσει* κάποιος, *πάντα τὰ ὑπάρχοντά* του, νὰ παραδώσει τὸ σῶμα του *ἵνα καυθῇσεται*, χωρὶς νὰ ἔχει ἀγάπη: νὰ τὸ κάνει μόνο

σὰν πρωταθλητισμὸν κατάκτησης ἀτομοκεντρικῶν ἐπιτευγμάτων ἀρετῆς.

6.4.4 Ἡ γνώση τοῦ ἄλλου, ἡ ἐλευθερωμένη ἀπὸ τὴν ὑποταγὴ τῆς εἰκόνας του σὲ ἰδιοτελεῖς σκοπιμότητες, εἶναι ὅλο καὶ πιὸ κοντὰ σὲ αὐτὸ ποὺ εἶναι αὐτὸς πραγματικά. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ ἀπελευθέρωση συντελεῖται μέσα στὰ ὅρια τῆς φύσης, πραγματώνεται ὡς ἓνα συνεχὲς δυναμικὸ γίγνεσθαι. Συνεχῶς γνωρίζουμε τὸ πρόσωπο ποὺ ἀγαπᾶμε, χωρὶς νὰ φτάνουμε ποτὲ σὲ τελειωτικὴ γνώση, γνώση ποὺ νὰ κατέχεται ὡς ὀριστικὰ κατακτημένο «τί», ἔχοντας ἡ κατάκτηση καταλύσει τὴν περιπέτεια τῆς σχέσης.

7 Τὸ κυρίως ἐρώτημα τῆς ὄντολογίας ἀφορᾷ στὴν αἰτιώδη ἀρχὴ τοῦ ὑπάρχειν: Τί εἶναι αὐτὸ ποὺ κάνει τὰ ὑπαρκτὰ νὰ ὑπάρχουν, καὶ γιατί.

7.1 Ὁ Χάιντεγγερ ἀρνήθηκε τὴ συγκεκριμένη αὐτὴ διατύπωση τοῦ ὄντολογικοῦ ἐρωτήματος, μὲ τὴν παρατήρηση ὅτι: Ὅταν ρωτᾶμε: «τί εἶναι αὐτὸ ποὺ κάνει τὰ ὄντα νὰ εἶναι», δεσμευόμαστε σὲ μιὰν *a priori* «ὄντικη» ἐκδοχὴ τῆς αἰτιώδους ἀρχῆς τοῦ εἶναι — προκαθορίζουμε τὴν αἰτία τῆς ὑπαρξῆς ὁποσδήποτε ὡς «τί» (κάτι τι), ὡς ἀφετηριακὴ

μονάδα τοῦ ὑπάρχειν. Προϋποθέτουμε μιὰν ἀτομικὴ ὄντοτητα προικισμένη μὲ (ἀνερμήνευτα δεδομένες) ἐξαιρετικὲς καὶ μοναδικὲς ὑπαρκτικὲς δυνατότητες (τὴ δυνατότητα τῆς αὐτοαιτίας, ἄρα τοῦ αὐτοσκοποῦ, τῆς ἀχρονίας, τοῦ ἀδιάστατου, τῆς ἀφθαρσίας κ.λπ.) — προϋποθέτουμε τὴν αἰτιώδη ἀρχὴ τοῦ ὑπάρχειν ὡς ὑπαρκτικὴ *μονάδα*, ὄντοτητα ὑπέρτατη: *ὃν ἀκρότατον, θεῖον, γένος τιμιώτατον*. Καὶ ἀναγόμεσθε στὴ γνώση τῆς αἰτιώδους ἀρχῆς μόνο νοητικὰ-συλλογιστικὰ — ἀποκλείεται ἡ ὁδὸς ἐμπειρικῆς πιστοποίησης-γνώσης τῆς αἰτιώδους ἀρχῆς τοῦ ὑπάρχειν.

7.1.1 Ὁ Χάιντεγгер βάσισε τὸν ὄντολογικὸ τοῦ προβληματισμοῦ στὸ ἐρώτημα γιὰ τὴ *διαφορὰ* τῶν *ὄντων* ἀπὸ τὸ *εἶναι* — διαφορὰ τῶν ὑπαρκτῶν ἀπὸ τὸ ὑπάρχειν. Καὶ ἡ διαφορὰ ἔγκειται στὸ ὅτι: τὰ μὲν ὄντα (τὰ ὑπαρκτὰ) *φαίνονται*, εἶναι *φαινόμενα*, ἐνῶ τὸ εἶναι (τὸ ὑπάρχειν) *κρύπτεσθαι φιλεῖ* (ὅπως πιστοποιοῦσε ὁ Ἡράκλειτος). Δὲν γνωρίζουμε τὸ εἶναι (τὴν *οὐσίαν*) τῶν ὄντων, γνωρίζουμε τὰ ὄντα μόνο ὡς *παρ-ουσία* (φαινομενικότητα) ἢ ὡς *ἀπ-ουσία* (μηδενισμό τους).

7.1.2 Δὲν ὑποψιάστηκε ὁ Χάιντεγгер ὅτι ὁ ὀριστικὸς (μὲ ὀρισμὸ) ἐντοπισμὸς τῆς αἰτιώδους ἀρχῆς τοῦ

υπάρχειν (τὸ ἐρώτημα: *τί εἶναι αὐτὸ ποὺ κάνει τὰ
υπαρκτὰ νὰ ὑπάρχουν καὶ γιατί*) ἐνδέχεται νὰ
προϋποθέτει ὄχι ἓνα ὄντικὸ *τί*, ἀλλὰ ἓνα τροπικὸ
πῶς: Αἰτία τῆς ὑπαρξης καὶ τῶν υπαρκτῶν νὰ εἶναι
ἓνας *τρόπος* τοῦ ὑπάρχειν — νὰ *υποστασιάζει* τὴν
ὑπαρξη ὁ *τρόπος* (νὰ τὴ συγκροτεῖ σὲ *υπόσταση*, σὲ
υπαρκτικὴ πραγματικότητα) καὶ ὄχι μιὰ ὑπαρκτικὴ
μοναδιαία ὄντοτητα νὰ καθορίζει τὸν *τρόπο*.

7.2 Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή ποὺ ἐμφανίστηκε στὴ σκηνὴ
τῆς Ἱστορίας ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία (τὸ
ἐκκλησιαστικὸ γεγονός), ἀναφερόταν στὴν Αἰτιώδη
Ἀρχὴ τοῦ ὑπάρχειν ὄχι μὲ τὴ λέξη *Θεός*, ἀλλὰ μὲ τὴ
λέξη *ὁ Πατήρ*.

7.2.1 Ἡ λέξη «Θεός» προσδιορίζει ἓνα *τί*: ἓνα ὑπαρκτὸ
ποὺ ἡ ὄντοτήτά του (ἡ ὑπαρκτικὴ του
πραγματικότητα-ταυτότητα) εἶναι δεδομένη,
προκαθορισμένη (ὅπως καὶ γιὰ κάθε ἄλλο ὑπαρκτὸ)
ἀπὸ τὴν οὐσία-φύση του (τὴ *θεία* οὐσία του, τὴ
θεότητά του). Ὅπως καὶ κάθε ἄλλο ὑπαρκτό, δὲν
μπορεῖ καὶ ὁ Θεὸς νὰ *εἶναι* (ἢ νὰ γίνει) κάτι ἄλλο
ἀπὸ αὐτὸ ποὺ προκαθορίζει ὁ ἀνερμήνευτα
δεδομένος *λόγος* (οἱ λογικὲς προδιαγραφές) τῆς
οὐσίας του.

7.2.2 Αυτό σημαίνει πώς, αιτιώδης ἀρχὴ τοῦ ὑπάρχειν εἶναι μιὰ *a priori* δεδομένη, ἀνερμήνευτη ἀναγκαιότητα, ὅχι ἡ ἐλευθερία. Ἐν αἰτία τῆς ὑπαρξῆς εἶναι ἓνας ὑποχρεωτικὰ (κατ' ἀνάγκην — κατὰ λογικὴ ἀναγκαιότητα) ὑπαρκτὸς Θεός, τότε τὰ πάντα, κάθε ὑπαρξῆς, εἶναι προκαθορισμένα ἀπὸ μιὰν ἀνεξήγητη, σκοτεινὴ ἀνάγκη ἢ ὅποια ἐπιβάλλει τὸ ὑπάρχειν.

7.2.2.1 Τὸ ἴδιο σκοτάδι ἀνεξήγητης καταγωγικῆς ἀναγκαιότητος τοῦ ὑπαρκτικοῦ γεγονότος συντηρεῖ, στὸ πλαίσιο τοῦ νεωτερικοῦ «παραδείγματος», καὶ ἡ εὐκολὴ ἐρμηνευτικὴ καταφυγὴ στὴν «τυχειότητα»: Τὰ πάντα ἔχουν τὴν ὑπαρκτικὴ τους αἰτία στὴν τυχειότητα, εἶναι ἀποτέλεσμα συμπτώσεων καὶ συγκυριῶν. Περιττὸ νὰ σημειώσῃ κανεὶς ὅτι μιὰ τέτοια δογματικὴ ἀπολυτότητα εἶναι ἐξίσου στεγανὴ μὲ ὅποιοδήποτε θρησκευτικὸ *a priori*.

7.2.3 Ἐν αἰτιώδης ἀρχὴ τῶν πάντων εἶναι μιὰ ἀνερμήνευτα δεδομένη λογικότητα καθοριστικὴ τοῦ ὑπαρκτικοῦ *τρόπου* (οὐσίας-ὑπόστασης-ἐνέργειας) κάθε ὑπαρκτοῦ, τότε δὲν ὑπάρχει περιθώριο γιὰ τὴν ἐνεργητικὴ ὑπαρκτικὴ ἐτερότητα, τὸ ἀπροσδόκητο, τὴν καινοτομία, τὴν Ἱστορία.

7.3 Ἡ λέξις «πατήρ» δηλώνει μιὰν ὑπαρξιν ποὺ ἀντλεῖ ταυτότητα ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν τῆς σχέσεως — ὅχι ἀπὸ τὴν ἀναγκαιότητα προϋπάρχοντος λόγου μιᾶς ἀνερμίνευτα δεδομένης φύσεως ἢ οὐσίας της. Δὲν παραπέμπει ἡ λέξις «πατήρ» σὲ ἀτομικὴ ὄντοτητα (ὅπως παραπέμπουν τὰ ὀνόματα Ζεὺς, Ἀπόλλων, Ποσειδῶν), ἀλλὰ σὲ μιὰν ὑπαρξιν ποὺ ὑπάρχει ὡς-πρὸς, ὑπάρχει ἐν-σχέσει. Ἡ ὑποστατικὴ της ἑτερότητα πραγματώνεται (καὶ φανερώνεται) μὲ τὶς σχέσεις ποὺ ὑπαρκτικὰ συγκροτεῖ: «γεννᾷ» τὸν υἱὸ καὶ «ἐκπορεύει» τὸ «πνεῦμα».

7.3.1 «Πατήρ», «Υἱός», «Πνεῦμα» εἶναι τὰ τρία σημαίνοντα ποὺ μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ παραπέμπουμε σὲ *μία* Αἰτιώδη Ἀρχὴ τοῦ ὑπάρχειν, ἐλεύθερη ἀπὸ κάθε προκαθορισμὸ (ἀναγκαιότητα) φυσικοῦ-οὐσιαστικοῦ τρόπου τῆς ὑπάρξεως. Εἶναι ἡ μόνη δυνατότητα γιὰ νὰ *ποῦμε* μὲ τὴ γλώσσα μας (ποὺ τὰ ὅρια τῆς σημαντικῆς της ἐμβέλειας εἶναι τὰ ὅρια τοῦ συνόλου τῶν αἰτιατῶν, δὲν μπορεῖ νὰ συμπεριλάβει τὴ σημαντικὴ τοῦ Ἀναίτιου) νὰ ποῦμε τὴν ἀπόλυτη ὑπαρκτικὴ ἐλευθερίαν.

7.3.1.1 Ἀπόλυτη ὑπαρκτικὴ ἐλευθερία θὰ πεῖ: ἀπολελυμένη, ἀδέσμευτη ἀπὸ κάθε προκαθορισμό, κάθε ἀναγκαιότητα.

7.3.2 Ἡ λέξις *Πατήρ*, ὡς σημαντική ἀπόλυτης ὑπαρκτικῆς ἐλευθερίας τῆς Αἰτιώδους Ἀρχῆς τοῦ ὑπάρχειν, παραπέμπει σὲ ὑπαρξὴ *προσωπικὴ* (λογικὴ, αὐτεξούσια, ἐνεργὸ) ποὺ ὑπάρχει, ἐπειδὴ ἐλεύθερα θέλει νὰ ὑπάρχει, καὶ θέλει νὰ ὑπάρχει ἐπειδὴ ἀγαπάει. Ἡ ἀγάπη του δὲν εἶναι ἀπλῶς βουλευτικὸ ἢ συμπεριφορικὸ (συμπεριφορᾶς) γεγονός, δὲν ἀναφέρεται στὸ ἦθος, στὴν ἠθικὴ του ποιότητα. Εἶναι ὁ *τρόπος* του νὰ ὑπάρχει: «γεννᾷ» τὸν Υἱὸ καὶ «ἐκπορεύει» τὸ Πνεῦμα. *Ὑποστασιάζει* τὸ ὑπάρχειν (τὸ καθιστᾷ ὑποστατικὴ πραγματικότητα), θὰ πεῖ ὅτι ὑποστασιάζει *πρόσωπα* ποὺ καὶ αὐτὰ ὑπάρχουν ἐπειδὴ ἀγαποῦν καὶ ἀγαπῶνται — ὑπάρχουν πραγματώνοντας τὴν ἀπόλυτη ὑπαρκτικὴ ἐλευθερία.

7.4 Ὁ μόνος ὀρισμὸς τῆς Αἰτιώδους τῶν πάντων Ἀρχῆς ποὺ ταυτίζει τὸ ὑπάρχειν μὲ τὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ κάθε προκαθορισμὸ καὶ ἀναγκαιότητα, εἶναι ἡ μαρτυρία τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐμπειρίας ὅτι «ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν». Εἶναι ὁ τριαδικὰ κοινωνούμενος ὄντως ἔρως — θρίαμβος τῆς ὑπαρκτικῆς ἐλευθερίας.

Χειμῶνας 2015